

Krajdocha, Janina

Katechizm diecezji płockiej dla kl. II "Pójdź do Jezusa"

Studia Płockie 1, 305-315

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Janina Krajdocha

KATECHIZM DIECEZJI PŁOCKIEJ DLA KL. II „PÓJDŹ DO JEZUSA”

Wstęp. I. Przeobrażenia katechizmu na przestrzeni ostatnich lat. II. Specyfika katechizmu komunijnego. III. Katechizm dotychczas obowiązujący w Diecezji Płockiej. IV. Katechizm „Pójdź do Jezusa” — jego treść i metoda. V. Sposób wprowadzenia nowego katechizmu. Zakończenie.

WSTĘP

W roku katechetycznym 1971/72 obowiązuje w kl. II szkoły podstawowej nowy katechizm „Pójdź do Jezusa”. W skali diecezjalnej jest to wydarzenie dużej wagi. Zarówno katecheci, jak też uczniowie i ich rodzice, nie powinni uważać, że dotychczasowy katechizm był zły, ale że nie odpowiada już dzisiejszym warunkom. Niniejsze uwagi chcą się przyczynić do lepszego zrozumienia potrzeby opracowania nowego katechizmu. Ich przedmiotem są przeobrażenia, jakie przeszła ta pomoc katechetyczna od powstania po dzisiejszy dzień.

I. PRZEOBRAŻENIA KATECHIZMU NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT

Według „Małego słownika teologicznego” katechizm jest to „książka, która w formie pytań i zwięzłych odpowiedzi podaje elementarne i zasadnicze prawdy religijne”.¹ Do klasycznych katechizmów XVI wieku należą katechizmy: Piotra Kanizjusza, wydany w latach 1554—1588, kard. Roberta Bellarmina, wydany w latach 1597—1598 i tzw. katechizm rzymski, wydany na polecenie Soboru Trydenckiego w latach 1562—1566. Polskie tłumaczenia pochodzą z XVI wieku: dokonali ich ks. Jakub Wujek i ks. Kuczborski. Za najstarszy w Polsce uważany jest katechizm kard. Hozjusza, wydany w Krakowie w r. 1553.

Książka ta pełni centralną rolę w nauczaniu religii, o czym na ogół nigdy nie wątpiono. Natomiast z biegiem czasu coraz częściej pojawiały się postulaty domagające się innego ujęcia katechizmu. Katechizm kla-

syczny był dziełem określonej epoki i służył konkretnym celom: powstał jako owoc teologicznej dyskusji z protestantyzmem. Zawierał naukę katolicką wyłożoną polemicznie w stosunku do twierdzeń teologów protestanckich, ujętą raczej od strony sformułowań Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, niż w nawiązaniu do Pisma św. Cechowały go:

1. antropocentryzm — stawiał człowieka na pierwszym miejscu;
2. indywidualizm — uwzględniał zbawienie jednostki w oderwaniu od grupy, w której żyje;
3. układ trójdzielny (prawdy wiary zawarte w Składzie Apostolskim, przykazania, łaska i Sakramenty);
4. dedukcyjna metoda wykładu.

Ewolucja form katechizmowych zaczęła się na przełomie XIX i XX w. i zmierzała w kierunku stworzenia katechizmu teo — chrysto — eklezjocentrycznego, pogładowego, o podejściu nie tylko logicznym, a przede wszystkim psychologicznym. Ewolucję tę wywołały następujące przyczyny:

1. postępująca laicyzacja życia;
2. rozwój nauk humanistycznych (psychologia rozwojowa, dydaktyka, dorobek szkoły pracy, szkoły aktywnej, uczenia się pod kierunkiem);
3. ujęcie katechezy jako przepowiadania (kerygmy), domagającego się odpowiedzi ze strony człowieka, jego zaangażowania (J. A. Jungmann, F. X. Arnold, K. Tillmann). Zmienia się rola katechety: nie tylko uczy, ale wychowuje, nie tylko zaznajamia z prawdami wiary, ale wdraża do życia chrześcijańskiego.

Na przełomie XIX i XX wieku na terenie Niemiec toczyła się walka między szkołą egzegetyczną a nowymi szkołami katechetycznymi: monachijską i wiedeńską. Szczególne znaczenie miał Kongres Katechetyczny we Wiedniu w r. 1912. Uczestniczył w nim m. in. ks. Walenty Gadowski, który stworzył własną metodę katechetyczną.² Jego zdaniem katechizm powinien być: indukcyjny, pogładowy³ i elementarny.⁴

Francuski katechizm narodowy z r. 1938 wprowadził z przyczyn metodycznych elementy biblijne i liturgiczne. Układ jego świadczy o przejściu z pozycji antropocentryzmu na pozycję chrystocentryzmu. Katechizm składa się ze wstępu i 3 części. Wstęp poucza o godności chrześcijanina — katolika, część pierwsza zawiera prawdy głoszone przez Jezusa Chrystusa, część druga mówi o łasce uświęcającej i uczynkowej, część trzecia — o przykazaniach i 8 błogosławieństwach. W katechizmie występuje forma dialogowa. Dołączono także aneksy służące do pobudzenia zainteresowania: modlitwy, wyjątki z Pisma św. oraz odpowiednie ilustracje.

Katechizm niemiecki z r. 1955 powstał na wniosek Związku Katechetów Niemieckich po zaciągnięciu opinii wybitnych teologów i pedagogów, teoretyków i praktyków. Pracę nad nim, przez kilkanaście lat, prowadziła komisja pod kierownictwem Götzla. Katechizm ten poza wstępem i dodatkiem dzieli się na 4 części: 1) O Bogu i naszym odkupieniu, 2) O Koście-

le i Sakramentach, 3) O życiu wg przykazań Bożych, 4) O rzeczach ostatecznych. Jako zasadniczą linię całego katechizmu autorzy przyjęli Credo, omawiając poszczególne części dawnego schematu katechizmowego przy odpowiednich artykułach wiary. Wyznanie wiary potraktowane jest nie jako zbiór dogmatów, ale jako najprostsze ujęcie historii zbawienia: od Stworzenia do Paruzji (charakter chrystocentryczny). Najważniejszą jednostką tematyczną jest lekcja o Chrystusie wywyższonym, działającym w Swym Kościele, a zwłaszcza w Sakramentach (charakter eklezjologiczny). Z dziedziny liturgii podane są tylko informacje o świątach i obrzędach.

Ruch kerygmatyczny rozwijał się coraz bardziej, opanował wyższe instytuty katechetyczne w różnych krajach. W tym czasie powstały liczne publikacje katechetyczne, odbyło się kilka zjazdów. Szczególnie ważne były dwa: w r. 1956 i 1960. Sformułowano na nich następujące postulaty:

Nowy katechizm ma być katechizmem jednostek tematycznych, ułożonych w oparciu o biblijny schemat historii zbawienia. Najistotniejsza w historii zbawienia jest tożsamość zbawczego działania Boga w poszczególnych etapach historii. Zmianie ulegają jedynie zewnętrzne, historycznie uwarunkowane przejawy tego samego działania Bożego (Stary Testament, Nowy Testament, Kościół, powtórne przyjście Chrystusa). Ujęcie materiału winno być trzystopniowe: Objawienie, zbawienie dokonujące się w liturgii i odpowiedź człowieka. Nie można rozdzielać katechezy na doktrynalną, biblijną i liturgiczną — jedno jest misterium zbawcze, tylko różne sposoby jego ukazywania. Katecheta jest nie po to, aby podawać doktrynę katolicką, lecz by przepowiadać Słowo Boże i wprowadzać ludzi w życie Kościoła. Postulaty powyższe spełnia „Katechizm religii katolickiej”.⁵ Jest on — zdaniem autorów — „pierwszą próbą posoborowego ujęcia materiału katechizmowego w Polsce”. Jest on dobrym podręcznikiem dla katechety”, wymaga jednak przepracowania przede wszystkim dydaktycznego”.⁶

Katechizacja jako instytucja duszpasterska podlega rozwojowi: droga do dalszych opracowań tematyki katechetycznej tak od strony teologii, jak również psychologii i socjologii stoi otworem.

II. SPECYFIKA KATECHIZMU KOMUNIJNEGO

Katechizm komunijny jest konieczny dla dzieci i ich rodziców, jakkolwiek nie może zastąpić właściwej katechizacji. Katechizm komunijny jest inny niż katechizm omówiony powyżej: dostosowano go do poziomu dziecka. Już Luter wydał katechizm mały i duży, a Piotr Kanizjusz katechizm duży, średni i mały. W XVII wieku we Francji opracowano katechizmy dla młodszych dzieci, oparte na poglądzie biblijnym. Wiek Oświecenia

dał historię biblijną obok systematycznego katechizmu. Jungmann odrzucił całkowicie katechizm dla młodszych dzieci — poniżej 10 lat. Pichler wprowadził książeczki religijne, w których opowiadania biblijne stały się podstawą wykładu prawd religijnych i zasad życia chrześcijańskiego.

Ks. Biskup Z. Kowalski pisze: „Każdy rzetelny i gorliwy katecheta uświadamia sobie doskonale jedną rzecz: podobnie jak elementarz i pierwsze dziecięce podręczniki szkolne, także katechizm dla dzieci 8—9 letnich winien być całkiem inny, aniżeli katechizmy dla młodzieży dojrzałszej”(…) ⁷ „Jest rzeczą chybioną i wychowawczo bezwartościową zobowiązywać dzieci do bezdusznego przyswajania sobie skondensowanych do osteczności skrótów szkolnego systemu definicji, które składają się często na tzw. małe katechizmy tradycyjnego typu”.⁸

Katechizmy „uniwersalne” (z gwiazdkami dla 2 lub 3 lat nauczania) nie są szczęśliwą realizacją cyklicznego toku nauczania i nie stanowią przyjemnego podręcznika dla młodszych dzieci. Podobnie ma się rzecz z tzw. „katechizmówkami” czyli kilkunastostronicowymi skrótami większych katechizmów. Jest to raczej pomoc dla wygody katechetów, którzy ograniczają się w katechizacji sakramentalnej wyłącznie do pamięciowego wyuczenia określeń katechizmowych i nie starają się o wychowawcze pogłębienie wartości religijno-moralnych. Katechizm komunijny ma być dostosowany do możliwości i właściwości psychicznych dziecka „komunijnego” oraz do jego potrzeb duchowych. Droga oddziaływania wychowawczego prowadzi przez wyobraźnię do uczuć, a potem do rozumu i woli.

Postuluje się zasady opracowania komunijnego katechizmu:

a) biblijna pogładowość — Katechizm zawiera opowiadania biblijne dobierane i naświetlane pod kątem Eucharystii;

b) przepowiadanie Dobrej Nowiny — Katechizm angażuje dzieci w tajemnicę zbawienia. Ta tajemnica jest podbudowana katechezami dla dzieci kl. I., które to katechezy podając wiadomości o życiu i działalności Chrystusa pomagają nawiązać z Nim osobisty kontakt;

c) poprawność formalno-metodyczna. Powinna być zgodna z osiągnięciami nowoczesnej katechetyki. Tematy należy opracować w formie katechezy, która zawiera: pogląd, pouczenie, pytania i odpowiedzi, zadania wychowawcze;

d) jasno uwypuklony charakter wychowawczy — Katechizm podaje różnorakie okazje i zachęty do przeżyć religijnych, modlitw i dobrych czynów;

e) staranna szata graficzna — Winna odpowiadać wymogom artystycznym. Zaleca się np. rysunki wielobarwne, proste, zrozumiałe dla dziecka i łatwe do przerysowania. „Rysunki symboliczne w małym katechizmie należy ograniczać do minimum, albowiem dziecko na ogół ich nie rozumie ani nie przeżywa głęboko” ⁹.

Komisja Katechetyczna Episkopatu zatwierdziła ostatnio 3 katechizmy: bpa E. Materskiego, bpa Z. Kowalskiego i OO. Jezuitów ¹⁰.

III. KATECHIZM DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCY W DIECEZJI PŁOCKIEJ

28-go sierpnia 1910 r. ukazał się Dekret św. Kongregacji Sakramentów „*Quam singulari*” o wieku dzieci do pierwszej Komunii św. Ogłosił on pewne reguły do powszechnego stosowania „w celu pociągnięcia dzieci od lat najmłodszych do Jezusa Chrystusa, by Jego życiem żyli i w Nim znajdowali ochronę przed grożącym im niebezpieczeństwem. (...) Wiek rozeznania, tj. wiek, w którym dziecko rozumować zaczyna, zarówno do spowiedzi, jak i Komunii świętej, rozpoczyna się mniej więcej około siódmego roku życia. Od tego czasu rozciąga się obowiązek przystępowania do spowiedzi i Komunii św.”¹¹

11-go listopada 1911 r. bp płocki, A. J. Nowowiejski, wydał zarządzenie wykonawcze dla tego dekretu, wprowadzając dwie Komunie św.: Pierwszą dla siedmiolatków i tzw. Generalną dla dziesięciolatków¹². W ślad za praktyką podwójnej Komunii św. powstały dwa oddzielne katechizmy, opracowane przez ks. Tomasza Kowalewskiego: kurs niższy — dla dzieci młodszych i kurs wyższy — dla dzieci starszych. Statuty synodalne przez 60 lat nakazywały stosować 2 Komunie św. i 2 katechizmy. Obecnie w diecezji płockiej obowiązuje uchwała 202 Statutu Synodu Diecezjalnego z r. 1938 i zarządzenie bpa Ordynariusza B. Sikorskiego z dn. 18.III. 1967 r.¹³

Po drugiej wojnie światowej podniesiono wiek dzieci przystępujących do I Komunii św., ale nie przepracowano katechizmu. Do I Komunii św., przystępowały zatem dzieci z kl. II, tzn. ośmioletnie, a obowiązywał je katechizm pisany dla dzieci siedmioletnich, niezgodny z obowiązującym programem nauki religii.

Po Soborze Watykańskim Drugim stosowane katechizmy wykazały braki co do treści, metody i formy. Komisja Katechetyczna Episkopatu Polskiego poleciła diecezjom opracowanie podręczników dla kl. I—IV, a szczególnie katechizmów dla kl. II. Powinny one:

- a) podawać treści religijne w oświetleniu soborowym;
- b) mieć nastawienie eucharystyczne;
- c) opierać się na dotychczasowym dorobku katechetycznym;
- d) posiadać aprobatę Komisji Katechetycznej Episkopatu.

Te wytyczne wykorzystano przy układaniu katechizmu diecezjalnego „*Pójdź do Jezusa*”¹⁴.

IV. KATECHIZM „PÓJDŹ DO JEZUSA” — JEGO TREŚĆ I METODA

a) Katechizm co do treści został poszerzony nie tylko o liczbę pytań i odpowiedzi (88, dawny — 75), ale i o nowe zagadnienia. Jest zgodny z obowiązującym programem nauki religii dla kl. II; np. omawia przykazanie miłości, poszczególne przykazania Boże, mówi o Duchu św., o Kościele, o Mszy św., o rzeczach ostatecznych;

b) Jego treść jest pozytywna, co najbardziej uwidacznia się przy przykazaniach. Pytania brzmią: Co Pan Bóg nakazuje w pierwszym, drugim przykazaniu? itd.;

c) Prawdy wiary i zasady postępowania podane są zgodnie z duchem Soboru Watykańskiego II. Katechizm akcentuje miłość i dobroć Bożą, ma charakter chrystocentryczny i eklezjocentryczny, ustawia Mszę św. w centrum życia. Wiele sformułowań otrzymało częściowo lub całkowicie nowe brzmienie. Np. pyt. 1: Kto to jest P. Bóg? — „Pan Bóg jest to Duch Najdoskonałszy, Stworzyciel świata i nasz najlepszy Ojciec”. Pyt. 59: „Co to jest Kościół Chrystusowy?” — „Kościół Chrystusowy jest to Rodzina dzieci Bożych zjednoczonych z Chrystusem.” Pyt. 77: „Co to jest Sakrament Pokuty?” — „Sakrament Pokuty jest to znak spotkania z Chrystusem, w którym człowiek porzuca grzech, otrzymuje od Boga przebaczenie i łaskę do poprawy życia. Pyt. 83: „Co to jest spowiedź?” — „Spowiedź jest to szczere wyznanie grzechów Bogu przed kapłanem, aby otrzymać przebaczenie i mocniej zjednoczyć się z Bogiem i ludźmi”;

d) Katechizm jest opracowany w formie podręcznika z barwnymi ilustracjami — dawniej miał tylko pytania i odpowiedzi. Zawiera następujące części:

- Słowo wstępne Biskupa Płockiego do dzieci i rodziców.
- Modlitwę dziecka.
- 60 katechez.
- Zestaw 88 pytań i odpowiedzi katechizmowych.
- Sposób przystępowania do Spowiedzi św.
- Sposób przystępowania do Komunii Św.
- Rachunek sumienia.
- Uwagi dla nauczających;

e) Rozdział „Modlitwa dziecka” zawiera teksty modlitw zalecane przez ramowy program katechizacji w zakresie szkoły podstawowej (r. 1971), a więc: znak Krzyża, Ojcze Nasz, Zdrowaś Maryjo, Skład Apostolski, modlitwę do Anioła Stróża, nadto wierszowane akty wiary, nadziei, miłości i żalu oraz ofarowanie pacierza. Ostatnia modlitwa stanowi łącznik między dawnym a nowym katechizmem. W dawnym pacierz był bardzo długi i trudny, miał teksty do zapamiętania, a nie do modlitwy.

Niektóre teksty umieszczono w katechezach, w sformułowaniach katechizmowych, np. przykazania miłości, przykazania Boże i kościelne, 5 warunków Sakramentu Pokuty. Inne zaś pominięto jako za trudne dla dzieci kl. II i niezgodne z obowiązującym programem, np. rady ewangeliczne, uczynki miłosierne co do duszy i ciała, grzechy przeciw Duchowi św.;

f) Prawdy katechizmowe są zawarte w 60 jednostkach lekcyjnych, których tematy zgodne z programem katechizacji kl. II. Temat jednostki lekcyjnej jest opracowany metodycznie: w nawiązaniu — obrazek z życia dziecka, w rozwinięciu tematu — opowiadanie biblijne poparte cyta-

tem z Pisma św., liturgii lub pieśni religijnej, w zastosowaniu — modlitwa oraz czyny miłości względem bliźniego, gdyż one są sprawdzianem miłości Boga.

W układzie katechezy uwzględniono przede wszystkim indukcję i poglądowność. Podstawową zasadą dydaktyczną jest postępowanie: od tego, co bliższe — do tego, co dalsze, od tego, co znane — do tego, co nieznanne, od tego, co łatwe — do tego, co trudne.

Punktem wyjścia w podawaniu prawd wiecznych jest sytuacja konkretna, a nie tekst Pisma św.: opowiadania biblijne nie są bowiem dziecku najbliższe. Wymagają one podprowadzenia go przez konkrety i sytuacje czerpane z życia codziennego. Dzięki tak rozumianej indukcji proces nauczania ośmioletniego dziecka przebiega sprawniej — zmniejsza się werbalizm, panujący jeszcze na wielu lekcjach religii. Z drugiej zaś strony — życie codzienne zostaje związane z życiem nadprzyrodzonym, z historią zbawienia. Dziecko bowiem często żyje w dwóch oddzielnych światach i nie potrafi ich scalić, powiązać przyrodzoności z nadprzyrodzonością.

Zasada poglądowności posługuje się przykładami, obrazami, aby dać możliwie pełną wiedzę o danym przedmiocie. Na poznaniu zmysłowym przecież opiera się poznanie umysłowe.

W toku katechezy ważne miejsce zajmuje zastosowanie. Prawdy Boże są ukazane, jako najwyższe wartości, mają wywołać przeżycia, a te z kolei oddziaływać na wolę — na kształtowanie postaw, na postanowienia i realizację czynów w stosunku do Boga i do ludzi. Uwagi powyższe ilustruje katecheza 13. Jej temat: P. Bóg zawiera z ludźmi przymierze na górze Synaj. Punktem wyjścia jest sytuacja z życia chłopców — umowa o wymianę znaczków. Opowiadanie biblijne — Bóg obiecuje miłość i opiekę, naród izraelski posłuszeństwo Jego przykazaniom — poparte zostało cytatem z Pisma św. Sformułowania katechizmowe (wyjątkowo są tu cztery) dotyczą przymierza i przykazań. Przymierze z Bogiem i przykazania Boże są sprawą najważniejszą dla każdego z nas. Dlatego propozycja konkretnych zadań jest następująca: 1. Naucz się przykazań Boskich, codziennie je odmawiaj. Podziękuj za nie dobremu Bogu. 2. Okaż posłuszeństwo P. Bogu, spełniając chętnie polecenia rodziców i pani w klasie;

g) Katechizm ma zabarwienie środowiskowe. Obrazki z życia codziennego nawiązują do modlitwy i pracy, do zwyczajów i przeżyć mieszkańców Płocka i Mazowsza. Ukazane są dobra, drogie sercu Polaka i katolika: piękna katedra płocka z grobami królów piastowskich, Wisła, wielkie zakłady Petrochemii, sanktuaria maryjne: Skepe i Czerwińsk;

h) Język katechizmu jest łatwy, dostosowany do poziomu dzieci ośmioletnich. Jest zbliżony do języka używanego w podręcznikach szkolnych dla drugoklasistów¹⁵.

V. SPOSÓB WPROWADZANIA NOWEGO KATECHIZMU

Wprowadzenie katechizmu „Pójdź do Jezusa” jest organicznie związane z zasadą, że przygotowanie dzieci do I Spowiedzi i Komunii św. obejmuje 2 lata systematycznej nauki religii, a nie odbywa się tylko wiosną, niezależnie od normalnej katechizacji, jak bywało dotąd w wielu parafiach, zgodnie z dawnym zwyczajem.

Przygotowanie dzieci do I Spowiedzi i Komunii św. obejmuje:

- a) 2 lata systematycznej pracy — 30 jednostek lekcyjnych I klasy i 60 jednostek lekcyjnych klasy II. Katechezy kl. I zawierają podstawowe pojęcia religijne i zasady moralne, zaznajamiają z życiem P. Jezusa i wiążą z Nim uczuciowo, włączają w rodzinę parafialną, a przez to podbudowują katechizm w kl. II;¹⁶
- b) Praktyki religijne: modlitwy, nabożeństwa, msze św. — częstsze w okresie wiosennym. Godną polecenia jest praktyka niektórych parafii: dzieci „komunijne” biorą udział codziennie w nabożeństwie majowym lub są na Mszy św. raz czy dwa razy w tygodniu w dzień powszedni przez miesiąc przed uroczystością Komunii św;
- c) Konferencje z rodzicami. Konieczna jest konferencja we wrześniu, omawiająca program przygotowania dzieci do I Spowiedzi i Komunii św. oraz pomoc rodziców w tym przygotowaniu. W miarę potrzeby konferencje takie powinny odbyć się kilkakrotnie — niektóre parafie mają zwyczaj urządzania miesięcznych spotkań z rodzicami. Obecnie trzeba bowiem rodziców zapoznać z nowym naświetleniem prawd religijnych, pouczyć o dobrych czynach dziecka, do których rodzice dają okazję i stosują pewną kontrolę.

Katechizacja wiosenna zaczyna się od egzaminu sprawdzającego dwuletnią pracę i obejmuje bliższe przygotowanie do Sakramentów św. Polega ona na wychowaniu do właściwego przeżycia pierwszego pełnego uczestnictwa we Mszy św. i do kontynuowania go w dalszych latach. Przy tak ustawionej katechizacji wiosennej unikamy błędnego łączenia Komunii św. z egzaminem i związanej z nim atmosfery strachu i zdenerwowania.

ZAKOŃCZENIE

Katechizm „Pójdź do Jezusa” jest podręcznikiem. Służy utrwaleniu przekazywanych wiadomości i zachęce do dobrego. Nie zastępuje katechezy, która jest twórczą pracą katechety. Katecheta wychowuje głównie dzięki temu, że sam żyje prawdami religijnymi, ukazując w ten sposób ich najwyższą wartość i przydatność. W czasie katechezy tylko omawia je z dziećmi oraz podsuwa im konkretne zastosowania. Powyższe uwagi stosują się i do rodziców, którzy są pierwszymi katechetami swoich dzieci.

PRZYPISY

1. Kowalewski M., Mały słownik teologiczny, Poznań, 1960, s. 188.
2. Bednarczyk P., Ks. Walenty Gadowski w walce o lepszą metodę nauczania religii, *Katecheta* 3 (1958) 200; Bednarczyk P., Ks. Walenty Godowski w walce o lepszą metodę nauczania religii, *Katecheta* 2 (1958) 118.
3. Tamże, s. 200.
4. Tamże, s. 200—201.
5. *Katechizm religii katolickiej*, t. 1—2, praca zbiorowa, Poznań 1968.
6. *Katechizm religii katolickiej*, praca zbiorowa, Poznań 1968, s. 4.
7. Kowalski Z., Zagadnienie „małego katechizmu” komunijnego, *Katecheta* 3 (1961) 137.
8. Tamże, s. 139.
9. Tamże, s. 139—145.
10. Materski E., ks. S. N. Hekker, *Katechizm dla dzieci przed pierwszą Spowiedzią i Komunią św.*, Warszawa 1971; Kowalski Z., bp, *Pan Jezus i dzieci, Przygotowanie do uroczystej Komunii świętej*, Księgarnia św. Wojciecha 1964; *Katechizm „Bóg z nami”, część I i II*, praca zbiorowa, Kraków 1968.
11. Statuta XLI — maeae Synodi Dioecisanae Plocensis anno MCMXXXVIII die nempe 14 Junii in basilica cathedrali celebratae, Plociae 1938, s. 105—111.
12. Wszystkie pozostałe diecezje inaczej wprowadziły dekret „Quam singulari” ustalając jedną tylko Komunię św. oraz uroczyste jej rocznice. W niektórych diecezjach ustaliła się praktyka Komunii św. dzieci przedszkolnych po pewnym przygotowaniu, bez nauki katechizmu, w oparciu o pobożne środowisko rodzinne.
13. Okólnik Kurii Diecezjalnej Płockiej 3 (1967) 2.
14. Biskup Płocki zwołał konferencję księży wizytatorów diecezjalnych i dekanalnych w składzie 40 osób, dnia 31 maja 1969 r., rozpoczynając ogólnodiecezjalną dyskusję nad sposobami przystosowania tradycyjnego katechizmu do nowych potrzeb. W tym samym roku, specjalnym zarządzeniem z dnia 2 września, powołał Diecezjalną Komisję Katechizmową pod przewodnictwem ks. wiz. Wacława Gapińskiego, która zimą 1969/70 r. opracowała tekst katechizmu: pytania i odpowiedzi. Sformułowania te zostały przedyskutowane w terenie, a propozycje zmian i poprawek wpłynęły do Komisji Katechizmowej, która rozpatrzyła je i przepracowała sformułowania. Mgr Janina Krajdocha, pracownik Wydziału Katechetycznego i katechetka, ujęła te sformułowania w 60 jednostek tematycznych i napisała katechezy, poprawione przez dogmatyka, dydaktyka i polonistę. Ilustracje wykonała Wanda Gałczyńska. *Katechizm* otrzymał aprobatę Komisji Episkopatu do spraw Katechizacji (pismo z dnia 16.XI.1970, l. dz. 18/K/70) oraz zezwolenie na druk od władz państwowych (pismo z dnia 30.IV.1971, poz. 2629).

